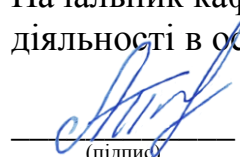

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ОСОБЛИВИХ УМОВАХ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Начальник кафедри психології
діяльності в особливих умовах

Ліна ПЕРЕЛИГІНА

(підпис)

“ 22 ” червня 2020 року

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Психологічний спецпрактикум з екстремальної та кризової психології»

циклу професійної (вибіркової) підготовки
за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти
галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»
за освітньо-професійною програмою «Екстремальна та кризова психологія»

Силабус розроблено згідно робочої програми навчальної дисципліни.

Для здобувачів вищої освіти денної форми навчання.

Рекомендовано кафедрою психології діяльності в особливих умовах на:

2020-2021 навчальний рік

Протокол від «18» червня 2020 року № 11

Перезатверджено. Начальник кафедри ПДОУ _____ Ліна ПЕРЕЛИГІНА
(підпис)

20__-20__ навчальний рік

Протокол від «__» _____ 20__ року № __

1. Анотація

Знання отримані під час вивчення навчальної дисципліни «Психологічний спецпрактикум з екстремальної та кризової психології» сприяють розвитку професійного мислення в здобувачів вищої освіти.

Даний курс передбачає вивчення організації роботи психологів ДСНС під час забезпечення службової діяльності аварійно-рятувальних служб, особливостей роботи психолога в екстремальних ситуаціях, надання невідкладної психологічної допомоги тим, хто її потребує, аналіз психологічних наслідків діяльності персоналу ДСНС під час виконання професійних обов'язків в умовах ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій природного, техногенного та соціального походження, формування вмінь надання психологічної допомоги в гострий період розвитку травми після надзвичайної ситуації та здійснення психологічного супроводження професійної діяльності.

Основний результат, якого мають досягти здобувачі вищої освіти у ході вивчення навчальної дисципліни, є формування умінь з реалізації психологічного забезпечення службової діяльності аварійно-рятувальних служб. З метою активізації самостійної роботи програма містить семінарсько-практичні заняття, а також перелік завдань для самостійної роботи. Для підсумкового контролю програмою курсу передбачено проведення екзамену.

2. Інформація про викладача

Загальна інформація	Боснюк Валерій Федорович, доцент кафедри психології діяльності в особливих умовах соціально-психологічного факультету, кандидат психологічних наук, доцент.
Контактна інформація	м. Харків, вул. Чернишевська, 94, кабінет № 434. Робочий номер телефону – 707-34-74.
E-mail	bosnyk@nuczu.edu.ua
Наукова діяльність за освітнім компонентом	1. Боснюк В.Ф. Психологічний аспект надання першої медичної допомоги в екстремальних ситуаціях // Проблеми та перспективи розвитку забезпечення безпеки життєдіяльності: Зб. наук. праць X Міжнар. наук.-практ. конф. молодих вчених, курсантів та студентів (Львів, 27 березня 2015 року) – Л.: ЛДУБЖД, 2015. – С. 223-224. 2. Боснюк В.Ф., Олефір В.О., Перелигіна Л.А. Інтелектуально-емоційний ресурс копінг-поведінки рятувальника. – Х.: ХНАДУ, 2016. – 196 с. 3. Боснюк В.Ф. Психологічні особливості професійної відповідальності рятувальника //

	<p>Проблеми екстремальної та кризової психології. Збірник наукових праць. Вип. 20. – Харків: НУЦЗУ, 2016. – С. 15-23.</p> <p>4. Боснюк В.Ф. Особливості адаптації психологів-випускників ДСНС України до професійної діяльності // Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції: «Сучасний стан психологічного забезпечення професійної діяльності сил охорони правопорядку» (Харків, 25 листопада 2016 року). – Х.: Національна академія НГУ, 2016. – С. 5-6.</p> <p>5. Боснюк В.Ф. Особливості сприйняття образу психолога ДСНС України // Проблеми екстремальної та кризової психології. Збірник наукових праць. Вип. 21. – Харків: НУЦЗУ, 2017. – С. 22-30.</p> <p>6. Боснюк В.Ф. Особливості експрес-діагностики психічних станів особистості в зоні надзвичайної ситуації // Матеріали 19 Всеукраїнської науково-практичної конференції: “Сучасний стан цивільного захисту України та перспективи розвитку” (Київ, 10-11 жовтня 2017 року). – Київ: ІДУЦЗ, 2017. – С. 54-56.</p> <p>7. Боснюк В.Ф. Копінг-поведінка фахівців екстремального профілю професійної діяльності як фактор особистісної безпеки // Психологічні засади забезпечення службової діяльності працівників правоохоронних органів: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Кривий Ріг, 07 лютого 2019 року). – ДЮІ МВС, 2019. – С. 24-26.</p>
--	---

3. Час та місце проведення занять з навчальної дисципліни

Аудиторні заняття з навчальної дисципліни проводяться згідно затвердженого розкладу. Електронний варіант розкладу розміщується на сайті Університету (<http://rozklad.nuczu.edu.ua/timeTable/group>).

Консультації з навчальної дисципліни проводяться протягом семестру щочетверга з 15.00 до 16.00 в кабінеті № 434. В разі додаткової потреби здобувача в консультації час погоджується з викладачем.

4. Пререквізити і постреквізити навчальної дисципліни

Пререквізити: основи психологічної практики, екстремальна та

кризова психологія, психогігієна праці в особливих умовах діяльності, психологічне забезпечення професійної діяльності.

Постреквізити: переддипломна практика (стажування).

5. Характеристика навчальної дисципліни

Мета викладання дисципліни: одержання знань і необхідних навичок з питань організації діяльності психологічної служби ДСНС та особливості надання допомоги постраждалим.

Основні завдання вивчення дисципліни:

- ознайомлення здобувачів вищої освіти з нормативно-правовою базою психологічної роботи в ДСНС;
- формування практичних навичок і умінь здійснення професійно-психологічного відбору особового складу на службу та навчання в освітні заклади ДСНС;
- формування навичок і умінь з вивчення соціально-психологічного клімату в колективах;
- ознайомлення із сутністю і змістом екстреної психологічної допомоги в екстремальній ситуації та методами експрес-діагностики;
- закріплення на практиці знання про організацію і етапи надання постраждалим необхідну психологічну допомогу;
- формування навичок і умінь надання психологічної допомоги в гострий період розвитку травми після надзвичайної ситуації;
- ознайомлення із особливостями здійснення психологічного супроводження професійної діяльності.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен отримати:

знання:

- нормативно-правову базу психологічної роботи в ДСНС;
- особливості професійно-психологічного відбору особового складу на службу та навчання в освітні заклади ДСНС;
- особливості вивчення соціально-психологічного клімату в колективах;
- організаційну схему діяльності спеціалістів психологічної служби на місці надзвичайної ситуації;
- сутність і зміст екстреної психологічної допомоги в екстремальній або кризовій ситуаціях;
- техніки екстреної психологічної допомоги;
- універсальні методи самодопомоги при гострих реакціях на стрес;
- особливості роботи психолога на етапі підготовки, в ході та після завершення екстремальних подій;
- основні принципи психологічного супроводження людини в період кризи;
- структуру психологічного дебрифінгу;

- прийоми самостійної роботи клієнта між зустрічами з психологом;
- особливості проведення супервізорської сесії;
- методи психічної саморегуляції особистості.

уміння:

- проводити психологічне діагностування працівників ДСНС (прийом на службу, навчання, тестування кадрового резерву, вивчення соціально-психологічного клімату в колективі і т. ін.);
- надавати психологічну допомогу призначеному керівникові при входженні в нову посаду.
- користуватися техніками екстреної психологічної допомоги;
- ослаблювати психологічну напруженість серед населення;
- здійснювати експрес-діагностику в зоні надзвичайної ситуації;
- спілкування психолога з людиною в кризовій ситуації;
- проводити психологічний дебрифінг;
- працювати із вторинною травмою;
- реалізовувати різноманітні форми організації супервізорської практики;
- розробляти буклети психологічної допомоги для різноманітних надзвичайних ситуацій;
- застосовувати методи психологічної саморегуляції в професійній діяльності.

комунікація:

- донесення до фахівців і нефахівців інформації, ідей, проблем, рішень та власного досвіду в галузі професійної діяльності;
- здатність ефективно формувати комунікативну стратегію.

автономія та відповідальність:

- управління комплексними діями або проектами, відповідальність за прийняття рішень у непередбачуваних умовах;
- відповідальність за професійний розвиток окремих осіб та/або груп осіб, здатність до подальшого навчання з високим рівнем автономності.

Повинні бути сформовані наступні компетентності:

- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;
- здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову);
- здатність дотримуватися норм професійної етики;
- здатність приймати фахові рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до напружених ситуацій професійної діяльності;
- здатність здійснювати психологічний супровід виконання завдань за призначенням.

Результати навчання:

- пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання;
- знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної

діяльності психолога;

– аналізувати психологічні особливості дій працівників в напружених ситуаціях професійної діяльності; регулювати власну поведінку в різноманітних ситуаціях професійної діяльності;

– визначати зміст психологічного забезпечення трудової діяльності; психологічні характеристики різних видів професійної діяльності; описувати етапи та особливості професійного розвитку суб'єкта праці;

– надавати екстрену психологічну допомогу постраждалим унаслідок надзвичайних ситуацій;

– надавати психологічну допомогу та підтримку особам, які перебували в екстремальних умовах та постраждали внаслідок дії стрес-факторів;

– організовувати та проводити професійно-психологічний відбір кандидатів для проходження служби та навчання;

– здійснювати оцінку рівня індивідуально-психологічних якостей осіб, які враховуються під час проведення їх атестації;

– вивчення та моніторинг соціально-психологічного клімату у колективах, надання допомоги керівникам у згуртуванні колективу.

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Денна форма навчання
Рік підготовки	4-й
Семестр	7, 8-й
Обсяг кредитів ЄКТС	6
Загальна кількість годин	180 год.
Лекції	10 год.
Практичні, семінарські	74 год.
Лабораторні	0 год.
Самостійна робота	96 год.
Вид підсумкового контролю	екзамен

6. Календарно-тематичний план викладання дисципліни

Тривалість академічної години в Університеті становить 40 хвилин. Дві академічні години утворюють пару академічних годин, що триває 80 хвилин без перерви.

Тиждень навчання	Тема та її зміст	Вид навчальних занять
7 семестр (15 тижнів)		

Модульний контроль № 1		
1	<p>Тема 1. Характеристика психологічної роботи в ДСНС</p> <p>1.1. Сутність поняття психологічної роботи ДСНС та основні етапи її розвитку</p> <p>1.2. Основні психологічні проблеми, на вирішення яких спрямована психологічна робота.</p> <p>1.3. Задачі психологічної роботи в структурі ДСНС.</p> <p>1.4. Принципи психологічної роботи.</p>	<p>Лек. – 2 год.</p> <p>Сем. – 2 год.</p> <p>СР – 4 год.</p>
2	<p>Тема 2. Теоретико-методологічні передумови оволодіння професією психолога.</p> <p>3.1. Професійна суб'єктність як чинник саморозвитку психолога ДСНС.</p> <p>3.2. Проблеми з якими стикаються здобувачі вищої освіти при адаптації до посади психолога після закінчення ЗВО.</p> <p>3.3. Основні фактори, які ускладнюють процес встановлення психологів як спеціалістів.</p>	<p>Лек. – 2 год.</p> <p>Сем. – 2 год.</p> <p>СР – 2 год.</p>
3	<p>Тема 3. Критерії ефективності психологічної роботи та професійної діяльності психолога ДСНС.</p> <p>3.1. Проблема оцінки ефективності роботи психолога.</p> <p>3.2. Основні умови, що забезпечують об'єктивність і всесторонність оцінки професійної діяльності психолога.</p> <p>3.3. Формальні показники діяльності служби психологічного забезпечення ДСНС.</p> <p>3.4. Професійна компетентність психолога, її основні показники.</p>	<p>ПЗ – 4 год.</p> <p>СР – 2 год.</p>
4	<p>Тема 4. Нормативно-правова основа психологічної роботи в ДСНС.</p> <p>4.1. Загальні положення з організації психологічного забезпечення службової діяльності аварійно-рятувальних служб.</p> <p>4.2. Керівництво службою психологічного забезпечення службової діяльності.</p> <p>4.3. Функціональні обов'язки та права психолога ДСНС.</p> <p>4.4. Організація та порядок проведення психологічної підготовки.</p>	<p>Сем. – 2 год.</p> <p>СР – 4 год.</p>
5	<p>Тема 5. Психологічне вивчення особового складу ДСНС.</p> <p>5.1 Науково-методичне забезпечення заходів професійно-психологічного відбору.</p> <p>5.2. Основні етапи психологічного вивчення</p>	<p>ПЗ – 2 год.</p> <p>СР – 4 год.</p>

	<p>працівників ДСНС та їх зміст.</p> <p>5.3. Особливості професійно-психологічного відбору кандидатів на службу в підрозділах ДСНС та навчання в освітніх закладах ДСНС.</p> <p>5.4. Порядок здійснення поглибленого психологічного вивчення кандидатів на керівні посади.</p>	
6	<p>Тема 6. Особливості вивчення соціально-психологічного клімату в пожежно-рятувальних частинах ДСНС.</p> <p>6.1. Поняття та роль соціально-психологічного клімату в колективах ДСНС.</p> <p>6.2. Алгоритм вивчення СПК психологом в пожежно-рятувальних частинах.</p> <p>6.3. Практичні рекомендації щодо покращення або підтримання СПК на належному рівні.</p>	<p>ПЗ – 2 год.</p> <p>СР – 4 год.</p>
7-8	<p>Тема 7. Засоби психологічного вивчення працівників і трудового колективу ДСНС.</p> <p>7.1. Робота з документами, опитування, спостереження і тестування як одні з основних засобів психологічного вивчення працівників ДСНС.</p> <p>7.2. Особливості використання соціометричної методики при вивченні підрозділів ДСНС.</p> <p>7.3. План нестандартизованого інтерв'ю для отримання первинної інформації про кандидата на посаду.</p>	<p>Сем. – 4 год.</p> <p>(2год.– МКР).</p> <p>СР – 4 год.</p>
Модульний контроль № 2		
9	<p>Тема 8. Сутність та зміст психологічного забезпечення екстремальної діяльності працівників ДСНС.</p> <p>8.1. Об'єкт і предмет психологічного забезпечення екстремальних дій працівників пожежно-рятувальної частини.</p> <p>8.2. Мета, завдання, принципи психологічного забезпечення екстремальних дій.</p> <p>8.3. Психологічна підтримка.</p> <p>8.4. Психологічна допомога на різних етапах розвитку травми (на етапі підготовки до екстремальних подій, в ході екстремальних ситуацій після завершення екстремальних подій).</p>	<p>Лек. – 2 год.</p> <p>Сем. – 2 год.</p> <p>СР – 4 год.</p>
10	<p>Тема 9. Організаційні аспекти надання екстреної психологічної допомоги в надзвичайних ситуаціях.</p> <p>9.1. Основні психологічні особливості надзвичайної ситуації.</p> <p>9.2. Організація роботи позаштатної мобільної групи екстреної психологічної допомоги.</p>	<p>ПЗ – 4 год.</p> <p>СР – 4 год.</p>

	<p>9.3. Організаційна схема діяльності спеціалістів психологічної служби на місці надзвичайної ситуації.</p> <p>9.4. Взаємодія психолога з іншими посадовими особами системи ДСНС під час надзвичайної ситуації</p>	
11	<p>Тема 10. Психодіагностика психічних розладів в зоні надзвичайної ситуації.</p> <p>10.1. Мета психодіагностики в зоні надзвичайної ситуації.</p> <p>10.2. Основні експрес-засоби психодіагностики. Візуальна експрес-діагностика. Діагностична експрес-бесіда.</p> <p>10.3. Симптоми реактивних станів і психозів.</p>	<p>ПЗ – 2 год.</p> <p>СР – 4 год.</p>
12	<p>Тема 11. Екстрена психологічна допомога населенню в екстремальних ситуаціях.</p> <p>11.1. Загальна характеристика екстреної психологічної допомоги.</p> <p>11.2. Особливості принципів роботи спеціаліста-психолога при наданні екстреної психологічної допомоги.</p> <p>11.3. Правила надання першої допомоги для психологів.</p> <p>11.4. Екстрена психологічної допомоги постраждалим, які знаходяться в ізоляції.</p> <p>11.5. Правила ослаблення психологічної напруженості серед населення. Профілактика чуток та панічного настрою серед населення в зоні надзвичайної ситуації.</p>	<p>Сем. – 2 год.</p> <p>СР – 4 год.</p>
13	<p>Тема 12. Особливості надання екстреної психологічної допомоги постраждалим з різними негативними психічними станами.</p> <p>12.1. Алгоритми надання екстреної психологічна допомога постраждалим при проявленні симптомів страху, тривоги, плачу, істерики, апатії, рухового збудження, агресії, нервового тремтіння, ступору, галюцинацій в екстремальних ситуаціях.</p>	<p>ПЗ – 4 год.</p> <p>СР – 4 год.</p>
14-15	<p>Тема 13. Самодопомога при гострих реакціях на стрес.</p> <p>13.1. Універсальні методи самодопомога при гострих реакціях на стрес.</p> <p>13.2. Прийоми самодопомоги при відчутті страху, тривоги, плачу, істерики, апатії, рухового збудження, агресії, нервового тремтіння, ступору, галюцинацій в екстремальних ситуаціях.</p>	<p>ПЗ – 2 год.</p> <p>Сем. – 4 год.</p> <p>(2год.–МКР).</p> <p>СР – 4 год.</p>
8 семестр (11 тижнів)		
Модульний контроль № 3		

1	<p>Тема 14. Дебрифінг як метод психологічної корекції посттравматичних стресових розладів.</p> <p>14.1. Характеристика групової психотерапії.</p> <p>14.2. Загальна характеристика психологічного дебрифінгу.</p> <p>14.3. Структура психологічного дебрифінгу.</p>	<p>Лек. – 2 год.</p> <p>Сем. – 2 год.</p> <p>ПЗ – 2 год.</p> <p>СР – 4 год.</p>
2	<p>Тема 15. Аутодебрифінг та психобіографічний дебрифінг як індивідуально-груповий варіант дебрифінгу.</p> <p>15.1. Відмінності аутодебрифінгу та психобіографічного дебрифінгу від класичного психологічного дебрифінгу.</p> <p>15.2. Характеристика та особливості проведення.</p>	<p>ПЗ – 2 год.</p> <p>СР – 6 год.</p>
3	<p>Тема 16. Характеристика методу «група психологічної підтримки».</p> <p>16.1. Мета, завдання, форма, види груп психологічної підтримки.</p> <p>16.2. Принципи роботи в групі підтримки.</p> <p>16.3. Обов'язки і вимоги до керівника групи психологічної підтримки. Організаційні аспекти.</p>	<p>ПЗ – 4 год.</p> <p>СР – 6 год.</p>
4	<p>Тема 17. Прийоми самостійної роботи клієнта між зустрічами з психологом.</p> <p>17.1. Щоденник як особливий психологічний засіб допомоги.</p> <p>17.2. Лист як прийом самостійної роботи.</p> <p>17.3. Характеристика прийому аффірмації. Підходи до створення та закріплення аффірмацій.</p>	<p>Сем. – 2 год.</p> <p>СР – 4 год.</p>
5	<p>Тема 18. Буклет психологічної допомоги як форма психологічного просвітлення.</p> <p>18.1. Характеристика та завдання психологічного просвітлення.</p> <p>18.2. Призначення і особливості буклету психологічної допомоги.</p> <p>18.3. Основні принципи розробки буклету психологічної допомоги «На допомогу жертвам катастрофи...».</p>	<p>ПЗ – 2 год.</p> <p>Сем. – 2 год.</p> <p>(2год.–МКР).</p> <p>СР – 6 год.</p>
Модульний контроль № 4		
6	<p>Тема 19. Психологічне супроводження як модель психологічної допомоги в період кризи.</p> <p>19.1. Основні принципи психологічного супроводження.</p> <p>19.2. Характеристика діагностичної стадії психологічного супроводження.</p> <p>19.3. Аналіз етапів реабілітаційної стадії.</p>	<p>Лек. – 2 год.</p> <p>Сем. – 2 год.</p> <p>ПЗ – 2 год.</p> <p>СР – 4 год.</p>

	19.4. Характеристика завершуючої стадії психологічного супроводження.	
7	Тема 20. Основні засоби надання психологічної допомоги в період кризи. 20.1. Загальна характеристика спілкування психолога з людиною в кризовій ситуації. 20.2. Моделі взаємодії психолога і клієнта при подоланні кризисних ситуацій. 20.3. Моделі психологічного впливу на клієнта.	ПЗ – 2 год. СР – 4 год.
8	Тема 21. Особливості вторинної травми та синдрому вигорання психолога ДСНС. 21.1. Характеристика та порівняльний аналіз вторинної травми та синдрому вигорання. 21.2. Прояви синдрому вигорання у психологів-консультантів. 21.3. Оцінка вторинної травматизації. Характеристика роботи з вторинною травмою.	Сем. – 2 год. ПЗ – 2 год. СР – 6 год.
9	Тема 22. Супервізія як форма допомоги психологу 22.1. Загальна характеристика супервізії. 22.2. Особливості проведення супервізорської сесії. 22.3. Форми організації супервізорської практики.	ПЗ – 2 год. СР – 2 год.
10	Тема 23. Психологічні особливості проявів гендерних стереотипів. Проблеми реалізації гендерної рівності в ДСНС 23.1. Сучасні гендерні стереотипи. 23.2. Інституційний механізм формування та реалізації гендерної політики в Україні. 23.3. Проблеми реалізації гендерної рівності та її переваги для сектору безпеки . 23.4. Особливості реалізації гендерної рівності в діяльності органів системи ДСНС.	ПЗ – 2 год. СР – 2 год.
111	Тема 24. Психологічна саморегуляція як засіб підвищення ефективності діяльності 24.1. Значення психологічної саморегуляції в професійній діяльності рятувальника. 24.2. Характеристика самонавіювання за методом Купе. 24.3. Особливості аутотренінгу (метод Шульца). 24.4. Характеристика нервово-м'язової релаксії (метод Джекобсона). 24.5. Характеристика експрес методів психічної саморегуляції.	ПЗ – 2 год. Сем. – 4 год. (2год.– МКР). СР – 4 год.
Всього		180 годин

Примітка: Лек. – лекція; ПЗ – практичне заняття; Сем. – семінарське заняття; МКР – модульна контрольна робота; СР – самостійна робота.

7. Список рекомендованої літератури

Базова

1. Корольчук М.С., Крайнюк В.М. Соціально-психологічне забезпечення діяльності в звичайних та екстремальних умовах: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: Ника-центр, 2006. – 580 с. (бібліотека НУЦЗУ)
2. Кризова психологія: Навчальний посібник / За заг. ред. проф. О.В. Тімченка. – Х.: НУЦЗУ, 2010. – 401 с. (бібліотека НУЦЗУ)
3. Екстремальна психологія: Підручник / За заг. ред. проф. О.В. Тімченка – К.: ТОВ "Август Трейд", 2007. – 502 с. (бібліотека НУЦЗУ)

Допоміжна

1. Наказ МВС України від 31.08.2017 № 747 «Про затвердження Порядку психологічного забезпечення в Державній службі України з надзвичайних ситуацій»
2. Оніщенко Н. В. Екстрена психологічна допомога постраждалим в умовах надзвичайної ситуації: теоретичні та прикладні аспекти : монографія. – 2014. – 584 с. (бібліотека НУЦЗУ)
3. Основи психологічного забезпечення діяльності МНС: Підручник / За заг. ред. В.П. Садкового. – Х.: УЦЗУ, 2009. – 244 с. (бібліотека НУЦЗУ)
4. Охременко О.Р. Діяльність у складних, напружених та екстремальних ситуаціях. – К.: Національна академія оборони України, 2004. – 210 с. (бібліотека НУЦЗУ)

8. Оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти

Оцінювання результатів навчання з дисципліни «Психологічний спецпрактикум з екстремальної та кризової психології» здійснюється за накопичувальною бально-рейтинговою системою, основною метою якої є регулярна й комплексна оцінка результатів навчальної діяльності та сформованості компетентностей.

Оцінювання компетентностей здобувачів здійснюється з використанням трьох шкал:

- перша – накопичувальна шкала – 100-бальна;
- друга – рейтингова шкала оцінювання – ЄКТС;
- третья – національна (традиційна) – 4-бальна (чотирибальна).

Порядок накопичування навчальних балів за 100-бальною шкалою

Вид навчальної роботи	Кількість	Максимальний бал за вид навчальної роботи	Загальна максимальна сума балів
І. Поточний контроль			

Модуль № 1	Лекції	2	1	2
	Семінари	5	2	10
	Практичні заняття*	4	2	8
	Модульна контрольна робота*	1	10	10
Разом за модуль № 1				30
Модуль № 2	Лекції	1	1	1
	Семінари	4	2	8
	Практичні заняття*	6	2	12
	Модульна контрольна робота*	1	10	10
Разом за модуль № 2				31
Разом за поточний контроль				61
II. Індивідуальна самостійна робота				9
III. Диференційний залік				30
Разом за всі види навчальної роботи				100
Модуль № 3	Лекції	1	2	2
	Семінари	3	2	6
	Практичні заняття*	5	2	10
	Модульна контрольна робота*	1	10	10
Разом за модуль № 3				28
Модуль № 4	Лекції	1	2	2
	Семінари	4	2	8
	Практичні заняття*	6	2	12
	Модульна контрольна робота*	1	10	10
Разом за модуль № 4				32
Разом за поточний контроль				60
II. Індивідуальна самостійна робота				10
III. Екзамен				30
Разом за всі види навчальної роботи				100

* – обов'язкові види навчального контролю.

Підсумкова оцінка формується з урахуванням результатів:
 - поточного контролю роботи здобувача впродовж семестру;
 - підсумкового контролю успішності.

Поточний контроль проводиться на кожному семінарському та практичному занятті. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на семінарських заняттях та набутих навичок під час виконання завдань практичних робіт.

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів на семінарському занятті (оцінюється в діапазоні від 0 до 2 балів):

2 бали – здобувач вільно володіє усім навчальним матеріалом, орієнтуються в темі та аргументовано висловлює свої думки, наводить приклади;

1 бал – здобувач частково володіє матеріалом та може окреслити лише деякі проблеми теми;

0 балів – здобувач не знає відповіді на поставлені питання або поверхово розкрив лише окремі положення при цьому допустив суттєві помилки.

Викладачем оцінюється повнота розкриття питання, логіка викладання, культура мови, емоційність та переконаність, використання основної та додаткової літератури (підручників, навчальних посібників, тощо), аналітичні міркування, вміння робити порівняння, висновки.

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів на практичному занятті (оцінюється в діапазоні від 0 до 2 балів):

2 бали – завдання виконане в повному обсязі, відповідь вірна, наведено аргументацію, використовуються професійні терміни. Граматично і стилістично без помилок оформлений звіт;

1 бал – завдання виконане частково, у звіті допущені незначні помилки.

0 балів – завдання не виконане або у звіті допущені значні помилки.

Викладачем оцінюється повнота розкриття питання, цілісність, системність, логічна послідовність, вміння формулювати висновки, акуратність оформлення письмової роботи, самостійність виконання.

Модульна контрольна робота є складовою поточного контролю і здійснюється через проведення аудиторної письмової роботи під час проведення останнього семінарського заняття в межах окремого залікового модуля.

Кожен варіант модульної контрольної роботи складається з чотирьох питань. У відповіді на поставленні питання здобувачі вищої освіти повинні відобразити володіння навчальним матеріалом, зокрема, вміння застосовувати його на практиці (у вигляді наведення власних прикладів, розв'язання психологічних ситуацій тощо), оцінювати факти, явища, вільно висловлювати власні думки, самостійно оцінювати різноманітні явища та факти, проявляючи особисту позицію щодо них, вміло використовувати міжпредметні зв'язки.

Критерії оцінювання знань здобувачів при виконанні модульних контрольних робіт (оцінюється в діапазоні від 0 до 10 балів):

10 балів – вірно дані відповіді на чотири питання з дотриманням всіх вимог до виконання;

8-9 балів – в цілому розкриті чотири питання, але недостатньо обґрунтуванні відповіді, допущені незначні помилки;

6-7 балів – дані відповіді на три питання;

- 4-5 балів – дані відповіді на два питання
- 1-3 бали – дано відповідь на одне питання;
- 0 балів – відповідь відсутня.

Індивідуальна самостійна робота є однією з форм роботи здобувача, яка передбачає створення умов для повної реалізації його творчих можливостей, застосування набутих знань на практиці.

Здобувачу вищої освіти необхідно обрати одну з рекомендованих тем з нижченаведеного переліку або індивідуальну тему погоджену з викладачем та самостійно виконати поглиблене дослідження. Результати дослідження оформити звітом у формі есе, реферату або презентації. При написанні есе доцільним буде скористатись порадами за посиланням: <https://zno.if.ua/?p=985>.

Критерії оцінювання індивідуальної самостійної роботи здобувачів (оцінюється в діапазоні від 0 до 10 балів):

- 10 балів – самостійна робота здобувачем виконана в повному обсязі;
- 9 балів – робота виконана в повному обсязі, але допущені незначні помилки;
- 8 балів – робота виконана майже на 90% від загального обсягу;
- 7 балів – обсяг виконаних завдань становить від 80% до 89% від загального обсягу;
- 6 балів – здобувач виконав лише від 70% до 79% від загального обсягу;
- 5 балів – обсяг виконаної роботи становить від 50% до 69% від загального обсягу;
- 4 бали – виконана частина роботи складає від 40% до 49% від загального обсягу;
- 3 бали – складає від 20% до 39% від загального обсягу;
- 2 бали – обсяг виконаних завдань складає від 10% до 19% від загального обсягу;
- 1 бал – в цілому обсяг виконаних завдань складає менше 10% від загального обсягу;
- 0 балів – завдання передбачене на індивідуальну самостійну роботу здобувачем не виконане.

Викладачем оцінюється понятійний рівень здобувача, логічність та послідовність під час відповіді, самостійність мислення, впевненість в правоті своїх суджень, вміння виділяти головне, вміння встановлювати міжпредметні та внутрішньопредметні зв'язки, вміння робити висновки, показувати перспективу розвитку ідеї або проблеми, відсоток унікальності та запозичення текстового документу (плагіат), уміння публічно чи письмово представити звітний матеріал.

Перелік рекомендованих завдань для індивідуальної самостійної роботи здобувачів вищої освіти (модульний контроль № 1, 2):

1. Основні психологічні проблеми, на вирішення яких спрямована психологічна робота ДСНС.

2. Основні завдання психологічної служби в структурі ДСНС.
3. Структура психологічної служби ДСНС на норми службового навантаження.
4. Основні фактори, які ускладнюють процес встановлення психологів ДСНС як спеціалістів.
5. Проблема оцінки ефективності роботи психолога ДСНС, диференційна здатність оцінюючих критеріїв.
6. Основні умови, що забезпечують об'єктивність і всесторонність оцінки професійної діяльності психолога ДСНС.
7. Професійна компетентність психолога, її основні показники.
8. Нормативно-правова основа психологічної роботи в ДСНС.
9. Особливості професійно-психологічного відбору особового складу на службу в ДСНС.
10. Особливості психологічної профілактики в ДСНС.
11. Психологічний супровід службової діяльності в ДСНС.
12. Надання психологічної допомоги призначеному керівникові при входженні в нову посаду
13. Робота з документами як один з основних засобів психологічного вивчення працівників ДСНС.
14. Особливості використання соціометричної методики при вивченні підрозділів ДСНС.
15. План нестандартизованого інтерв'ю для отримання первинної інформації про кандидата на посаду.
16. Аналіз параметрів за якими оцінюється соціально-психологічний клімат в підрозділі ДСНС.
17. Алгоритм вивчення соціально-психологічного клімат психологом в підрозділі ДСНС.
18. Практичні рекомендації щодо покращення або підтримання соціально-психологічного клімат на належному рівні.
19. Що повинний робити психолог ДСНС на етапі підготовки до екстремальних подій?
20. Які завдання вирішує психолог в ході екстремальних ситуацій? Загальні стратегії психологічної допомоги.
21. Які завдання вирішує психолог після завершення екстремальних подій?
22. Профілактика чуток в зоні надзвичайної ситуації.
23. Профілактика панічного настрою серед населення в зоні надзвичайної ситуації.
24. Ціль і особливості експрес-діагностики в зоні надзвичайної ситуації.
25. Характеристика екстреної психологічної допомоги.
26. Організаційна схема діяльності спеціалістів психологічної служби на місці надзвичайної ситуації.

27. Особливості трансформації основних принципів діяльності спеціаліста-психолога в зоні надзвичайної ситуації.
28. Правила ослаблення психологічної напруженості серед населення.
29. Допомога дитині після надзвичайної ситуації.
30. Характеристика екстреної психологічної допомоги постраждалим, які знаходяться в ізоляції.
31. Універсальні методи самодопомога при гострих реакціях на стрес.

Перелік рекомендованих завдань для індивідуальної самостійної роботи здобувачів вищої освіти (модульний контроль № 3, 4):

1. Характеристика групової психотерапії.
2. Загальна характеристика психологічного дебрифінгу.
3. Завдання та структура психологічного дебрифінгу.
4. Характеристика аутодебрифінгу.
5. Розкрийте суть психобіографічного дебрифінгу.
6. Характеристика методу «група підтримки».
7. Щоденник як особливий психологічний засіб допомоги.
8. Лист як психологічний прийом самостійної роботи.
9. Характеристика психологічного прийому афірмації.
10. Характеристика психологічного просвітлення.
11. Призначення і особливості буклету психологічної допомоги.
12. Психологічне супровід як модель психологічної допомоги в період кризи.
13. Особливості спілкування психолога з людиною в кризовій ситуації.
14. Моделі взаємодії психолога і клієнта при подоланні кризових ситуацій.
15. Характеристика психотехнік слухання, які допомагають побудувати процес спілкування.
16. Моделі психологічного впливу на клієнта.
17. Характеристика психологічної вторинної травми.
18. Характеристика психологічного синдрому вигорання.
19. Характеристика психологічної супервізії.
20. Особливості саморегуляції особистості в стресових ситуаціях.
21. Характеристика самонавіювання за методом Купе.
22. Характеристика аутотренінгу (метод Шульца).
23. Характеристика нервово-м'язової релаксії (метод Джекобсона)
24. Характеристика експрес методів психічної саморегуляції.

Підсумковий контроль успішності проводиться з метою оцінки результатів навчання на завершальному етапі, проводиться у формі усного екзамену.

Кожен варіант екзаменаційного білету складається з чотирьох питань. Відповіді на питання оцінюються за критеріями досягнення нормативних результатів навчання. Основними вимогами є розуміння ідей та положень,

здатність вичерпно та аргументовано їх викласти, висловити та обґрунтувати власну позицію з питань, що розглядаються в ході вивчення дисципліни.

Критерії оцінювання знань здобувачів на екзамені (оцінюється від 0 до 30 балів):

25-30 балів – в повному обсязі здобувач володіє навчальним матеріалом, глибоко та всебічно розкрив зміст питань;

20-24 бали – достатньо повно володіє навчальним матеріалом, в основному розкрито зміст поставлених питань. При наданні відповіді на деякі питання не вистачає достатньої глибини та аргументації, при цьому є несуттєві неточності та незначні помилки;

15-20 балів – в цілому володіє навчальним матеріалом, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки;

7-14 балів – не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Недостатньо розкритий зміст питань та завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності;

1-6 балів – частково володіє навчальним матеріалом, відповіді загальні, допущено при цьому суттєві помилки;

0 балів – не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту питань.

Перелік питань для підготовки до екзамену:

1. Сутність поняття психологічної роботи ДСНС та основні етапи її розвитку.
2. Основні психологічні проблеми, на вирішення яких спрямована психологічна робота ДСНС.
3. Основні завдання психологічної служби в структурі ДСНС.
4. Принципи психологічної роботи.
5. Структура психологічної служби ДСНС на норми службового навантаження.
6. Проблеми з якими стикаються здобувачі вищої освіти при адаптації до посади психолога після закінчення ЗВО.
7. Основні фактори, які ускладнюють процес встановлення психологів ДСНС як спеціалістів.
8. Проблема оцінки ефективності роботи психолога ДСНС, диференційна здатність оцінюючих критеріїв.
9. Формальні показники діяльності служби психологічного забезпечення ДСНС.
10. Основні умови, що забезпечують об'єктивність і всесторонність оцінки професійної діяльності психолога ДСНС.
11. Професійна компетентність психолога, її основні показники.
12. Нормативно-правова основа психологічної роботи в ДСНС.
13. Функціональні обов'язки психолога ДСНС.
14. Права психолога в системі ДСНС.

15. За що відповідає та повинен знати психолог в системі ДСНС.
16. Цілі та задачі психологічного вивчення особового складу ДСНС.
17. Особливості професійно-психологічного відбору особового складу на службу в ДСНС.
18. Перелік методик, які використовуються для відбору на службу в ДСНС.
19. Особливості психологічної профілактики в ДСНС.
20. Психологічний супровід службової діяльності в ДСНС.
21. Особливості професійно-психологічного відбору кандидатів на навчання в освітні заклади ДСНС.
22. Психологічне консультування працівників ДСНС, які перебувають у резерві кадрів.
23. Консультування психологом керівника підрозділу при розгляді кандидата для заміщення посади.
24. Надання психологічної допомоги призначеному керівникові при входженні в нову посаду
25. Порядок здійснення поглибленого психологічного вивчення кандидатів на керівні посади.
26. Робота з документами як один з основних засобів психологічного вивчення працівників ДСНС.
27. Опитування як один з основних засобів психологічного вивчення працівників ДСНС.
28. Особливості використання соціометричної методики при вивченні підрозділів ДСНС.
29. План нестандартизованого інтерв'ю для отримання первинної інформації про кандидата на посаду.
30. Спостереження і тестування як один з основних засобів психологічного вивчення працівників ДСНС.
31. Поняття та роль соціально-психологічного клімату в колективах ДСНС.
32. Аналіз параметрів за якими оцінюється соціально-психологічний клімат в підрозділі ДСНС.
33. Алгоритм вивчення соціально-психологічного клімат психологом в підрозділі ДСНС.
34. Практичні рекомендації щодо покращення або підтримання соціально-психологічного клімат на належному рівні.
35. Основні положення та вимоги до кабінету психологічного розвантаження особового складу ДСНС.
36. Що повинний робити психолог ДСНС на етапі підготовки до екстремальних подій?
37. Які завдання вирішує психолог в ході екстремальних ситуацій? Загальні стратегії психологічної допомоги.
38. Які завдання вирішує психолог після завершення екстремальних подій?

39. Профілактика чуток в зоні надзвичайної ситуації.
40. Профілактика панічного настрою серед населення в зоні надзвичайної ситуації.
41. Яка ціль і способи взаємодії психолога з іншими посадовими особами системи ДСНС під час надзвичайної ситуації?
42. Ціль і особливості діагностичної експрес-бесіди в зоні надзвичайної ситуації.
43. Ціль і особливості візуальної експрес-діагностики в зоні надзвичайної ситуації.
44. Основні психологічні особливості надзвичайної ситуації.
45. Загальна характеристика екстреної психологічної допомоги.
46. Характеристика основних психологічних періодів розвитку надзвичайної ситуації.
47. Організаційна схема діяльності спеціалістів психологічної служби на місці надзвичайної ситуації.
48. Затверджений порядок організації надання психологічної допомоги в надзвичайних ситуаціях.
49. Завдання та функції зведеної групи екстреної психологічної допомоги. Обов'язки керівника зведеної групи.
50. Особливості трансформації основних принципів діяльності спеціаліста-психолога в зоні надзвичайної ситуації.
51. Правила надання першої допомоги для психологів.
52. Правила ослаблення психологічної напруженості серед населення.
53. Допомога дитині після надзвичайної ситуації.
54. Характеристика екстреної психологічної допомоги постраждалим, які знаходяться в ізоляції.
55. Екстрена психологічна допомога населенню при відчутті страху та тривоги в екстремальних ситуаціях
56. Екстрена психологічна допомога населенню при плачі та істеричі в екстремальних ситуаціях
57. Екстрена психологічна допомога населенню при апатії та руховому збудженні в екстремальних ситуаціях
58. Екстрена психологічна допомога населенню при нервовому тремтінню та ступорі в екстремальних ситуаціях.
59. Екстрена психологічна допомога населенню при галюцинаціях та агресії в екстремальних ситуаціях.
60. Особливості взаємодії з людьми з інвалідністю, зокрема з порушенням органів зору, слуху, опорно-рухового апарату, з розумовою відсталістю, психічними розладами, під час надання їм психологічної допомоги в зоні надзвичайної ситуації.
61. Універсальні методи самопомоги при гострих реакціях на стрес.
62. Прийоми самопомоги при відчутті страху та тривоги.
63. Прийоми самопомоги при плачі та агресії.
64. Прийоми самопомоги при істеричі та апатії.

65. Прийоми самопомоги при нервовому тремтінні та руховому збудженні.
66. Перелік речей для «Валізи психолога» та обладнання «Пункту екстреної психологічної допомоги».
67. Характеристика групової психотерапії.
68. Розкрийте суть моделі багатократної групової психотерапії
- Е. Парсона.
69. Загальна характеристика психологічного дебрифінгу.
70. Завдання та структура психологічного дебрифінгу.
71. Характеристика «вступної» фази психологічного дебрифінгу.
72. Характеристика фази «фактів» психологічного дебрифінгу.
73. Характеристика фази «думок» психологічного дебрифінгу.
74. Характеристика фази «реагування» психологічного дебрифінгу.
75. Характеристика «підготовчої» фази психологічного дебрифінгу.
76. Характеристика фази «реадаптації» психологічного дебрифінгу.
77. Характеристика аутодебрифінгу.
78. Розкрийте суть психобіографічного дебрифінгу.
79. Загальна характеристика методу «група підтримки».
80. Принципи роботи в «групі підтримки».
81. Обов'язки і вимоги до керівника «групи підтримки».
82. Щоденник як особливий психологічний засіб допомоги.
83. Характеристика структурованого щоденника самоспостереження.
84. Лист як психологічний прийом самостійної роботи.
85. Характеристика психологічного прийому афірмації.
86. Характеристика психологічного просвітлення.
87. Призначення і особливості буклету психологічної допомоги.
88. Основні принципи розробки буклету психологічної допомоги.
89. Психологічне супровід як модель психологічної допомоги в період кризи.
90. Основні принципи психологічного супроводу.
91. Характеристика діагностичної стадії психологічного супроводу.
92. Загальна характеристика реабілітаційної стадії психологічного супроводу.
93. Характеристика етапів реабілітаційної стадії психологічного супроводу.
94. Характеристика завершуючої стадії психологічного супроводу.
95. Особливості спілкування психолога з людиною в кризовій ситуації.
96. Моделі взаємодії психолога і клієнта при подоланні кризових ситуацій.
97. Характеристика психотехнік слухання, які допомагають побудувати процес спілкування.
98. Моделі психологічного впливу на клієнта.
99. Характеристика психологічної вторинної травми.
100. Характеристика психологічного синдрому вигорання.

101. Стадії синдрому вигорання та основні прояви серед консультантів-психологів.

102. Фактори, які здійснюють вплив на синдром вигорання особистості.

103. Сфери невідповідності особистості і професійної діяльності, що викликають синдром вигорання.

104. Загальна характеристика психологічної супервізії.

105. Особливості проведення супервізорської сесії.

106. Форми організації супервізорської практики.

107. Проблема формулювання «запросу» на супервізорську сесію.

108. Особливості роботи психолога з вторинною травмою.

109. Особливості саморегуляції особистості в стресових ситуаціях.

110. Характеристика самонавіювання за методом Купе.

111. Характеристика аутотренінгу (метод Шульца).

112. Характеристика нервово-м'язової релаксії (метод Джекобсона)

113. Характеристика експрес методів психічної саморегуляції.

114. Регуляція емоційних станів за допомогою спеціальних засобів.

Отримані здобувачем бали за накопичувальною 100-бальною шкалою оцінювання знань переводяться у національну шкалу та в рейтингову шкалу ЄКТС згідно з таблицею.

Таблиця відповідності результатів контролю знань за різними шкалами з навчальної дисципліни

Накопичувальна 100-бальна шкала	Рейтингова шкала ЄКТС	Національна шкала
90–100	A	відмінно
80–89	B	добре
65–79	C	
55–64	D	задовільно
50–54	E	
35–49	FX	незадовільно
0–34	F	

9. Політика викладання навчальної дисципліни

1. Активна участь в обговоренні навчальних питань, попередня підготовка до семінарських та практичних занять за рекомендованою літературою, якісне і своєчасне виконання завдань.

2. Сумлінне виконання розкладу занять з навчальної дисципліни (здобувачі вищої освіти, які запізнилися на заняття, до заняття не допускаються).

3. З навчальною метою під час заняття мобільними пристроями

дозволяється користуватися тільки з дозволу викладача.

4. Здобувач вищої освіти має право дізнатися про свою кількість накопичених балів у викладача навчальної дисципліни та вести власний облік цих балів.

Розробник:

доцент кафедри

психології діяльності в особливих умовах

Валерій БОСНЮК